

ДОНЧО ЦОНЧЕВ

ВЛАГАТА

chitanka.info

Ако всеки човек носи едно вътрешно виждане в някого, то обектът на моите мълчаливи и безкрайни въпроси е дядо ми. Този дюлгерин от Дряновските колиби ме гледа и днес от стената — плещест, усмихнат, с мустаци и широкополо бомбе. До него баба ми, милата — скумрена, бледа и приказлива, каквато я помня до огнището. Аз съм кръстен на него и нося името Дончо — българско и балканджийско — с най-нежната гордост, която мога да извлека от живота си.

Все питам баща ми: толкоз ли бедни, толкоз ли гладни сте росли, ти, брат ти и сестрите ти, та баща ви три пъти да прави гурбет по Америка?

Баща ми бавно ще се увие в дима от цигарата и още по-бавно в своите спомени ще мръдне рамене кротко и ще каже: то беше тъй. Кое? — питам. Животът — ще се усмихне.

Все виждам голямата група зидари на гарата — дрехите им, торбите, очите. Пунгиите за тютюна — за дългия месец на кораба. Дървената гаванка и черяслото, които ще чукат и силно ще ухаят на чесън — там, край езерото Онтарио...

Зидари, зидари, на гордите щъркели ми приличате, на дяволитите лястовици и на свитите пъдпъдъци: дойде ви времето, съберете се, покръжете над родните стрехи, ливади, любими местенца и — хайде.

Защо? — все питам забравимия, незапомнен мой дядо. — Защо, след като все бедни се връщате?

Мълчи бай Дончо от стената, усмихва се — ех, ако можеха мъртвите да говорят...

Бях решил — още четиринайсетгодишен — да разбера всичко по себе си. Тръгнах с баща ми по дюлгерлък по най-стара семейна традиция, учех се и слушах легендите. Но, както би казал той, животът сега искаше друго. От мене строител не излезе, а геолог. (То и геолог после не излезе, но нейсе.) Събирах, разпитвах за дядо ми и за дюлгерите — никога не се уморих от това.

И ето, дойде ред да видя онези места по света, за които толкова много съм слушал. Естественото вълнение от всяко пътуване биеше в мен десеторно. Видях красивите и сега сгради на „Каля Виктория“ и по „Пяца мар“, дело на майстора бай Дончо. (Баща ми пък му носел ворта — тука из Влашко — на тарга, та и досега повтаря, че най-

голямото откритие на човечеството е простото колело). Видях Белград и будапещенските мостове, стигнах до Хавърското пристанище.

От дете бях чувал името Хавър. Оттука са тръгвали за Америка. Групата българи, водени от бай Дончо и групата сърби, начело с бай Милован. Град като град: хора и къщи, мъже и жени, кофи за смет, корабите, океанът и песните. „Там мъката ме ядеше — разправял дядо ми на баща ми — много се чакаше и...“ А той не можеше да стои на едно място — повтаряше баща ми за него. Той беше луд в работата, знаеш ли какво значи? И все обичаше да повтаря една поговорка на турски:

Дуваръ нем,
миди гам девирир.

Тоест: дуvara влагата го събаря, героя — мъката. Например последният път...

О, знаех наизуст тази история, сто пъти разказвана и повтаряна от баща ми. Виждах ги ясно зидарите — пушат цигари и чакат. Ето го бай Дончо, купува си вестник на хавърското пристанище. От тази будка — ей там. Сяда и той, бутва бомбето назад и поглажда мустака. Чете. Запалва цигара. Какво ли го интересуват чуждите работи? Ама момчетата искат да чуят какво става из непознатия свят. Хайде, бай Данчо, ти знаеш езика. Смеят се и се закачат — за щяло и нещяло. Гурбетчийският език е лютивичък. Една кабаретна актриса — ето я — била мязала на едного на невястата. Някой пък от прочутите Естерхази си бил загубил часовника в Лондон, та молел, който го намери, да му го предаде срещу богато възнаграждение. Ставай, Митьо, и върви да го търсиш, залудо не стой тука. Без друго Гана ти е сметнала надниците отсега.

Тук са били. Точно в тази част на пристанището, зная. Ето ги — само да си затворя очите. Само да върна назад — за минута — някакви си шейсетина години. Но защо смехът на бай Дончо тъй секна? Защо той така бавно и тържествено се надигна?

Вдига и очите над вестника, поглежда момчетата. Те млъкват — толкоз години се взират и чакат на очите му.

— Какво има, майсторе? — пита Иван Генчев от Търново.

— Война — казва бай Дончо. — В България е обявена война.

Скачат зидарите. Със сърбите на бай Милован те са сто и петдесет души. Какво, що? — тревогата ги обикаля в минута.

Спокойствие, момчета! — гърми гласът на бай Дончо. — Спокойствие запазете, ви казвам! Сам той неспокоен отива при Милована. Дръпват се да говорят. Половин час без своите драгомани, зидарите се люлеят като океан. Най-сетне двамата идат. Мълчат. Сваля си шапката бай Дончо, стъпва на един от сандъците. Ето на този — сивият и прогнил от влагата и забравата на годините, защо да не е същият?

— Момчета, в България е избухнала война, казах. И аз реших сега да ви кажа така: който иска, да продължи за Америка. Зная колко ви струват билетите. Зная за какво сте оставили дом и сте тръгнали на другата страна на земята. Аз лично, бай ви Дончо, се връщам.

Той слязъл от сандъка и повече не щял да говори. Само на Иван Генчев повторил, като му оставил правото да води зидарите: „Дуваръ нем, Иване, от мен да запомниш“. И Иван Генчев от Търново за пръв и последен път видял истинска влага в очите му.

После дядо ми се ръкувал със сърбина и онзи му рекъл, като също тъй стягал багажа си:

— Къде ли ще се срещнем пак с тебе, бай Дончо?

Дядо ми въздъхнал и рекъл:

— Как ли ще се срещнем с теб, бай Миловане?

И се завърнал у дома си. Завинаги.

Колко просто е било всичко тогава — мисля си, седнал на един сандък в хавърското пристанище, заобиколен от духовете на българските дюлгери. Колко естествено, трудно, прекрасно. Спомням си всичко, което съм слушал, спомням си и думите на испанеца — приятел на чичо ми, който двацет години работел зидарлък с него из България, докато един ден казал внезапно: „Бай Иване, преди да умра, искам да говоря испански“. И на другата сутрин леглото му било празно.

Седя така в хавърското пристанище. Гледам и мисля. Най-после съм с дядо си — толкова истински. Задавам му въпросите си и все пак му се сърдя, че не ме е дочакал. Той си мълчи — там у дома, на стената. Усмивва се. Орденчето е посивяло от времето, но мустаците все тъй стърчат по хайдушки.

Облягам се на сандъка, запалвам цигара. В куфара имам и чесън. Един кораб изсвирва продрано и аз го поглеждам. Чета големите букви на него: ВАРНА.

Скачам прав. Стъпвам отгоре на сандъка. Нещо искам да извикам, нещо аз искам високо и непременно да кажа. Корабът свирва още веднъж (страшна сирена!) и отминава.

Взира се подир него, докато влагата го закрие в очите ми.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.